



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «КОЛЕСНИКОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KOLESNIKOVA v. UKRAINE)**

(Заява № 7536/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

3 березня 2011 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.



У справі «Колесникова проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Боштьян М. Зупанчіч (*Bostjan M. Zupancic*), Голова,
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Ангеліка Нуссбергер (*Angelika Nußberger*), судді,
та Стівен Філіпс (*Stephen Phillips*), заступник Секретаря секції,
після обговорення за зачиненими дверима 8 лютого 2011 року
постановляє таке рішення, яке було ухвалене у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа була розпочата за заявою (№ 7536/05), яку 12 лютого 2005 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянка України пані Валентина Єгорівна Колесникова (далі — заявниця).

2. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Юрій Зайцев.

3. 11 січня 2010 року Суд вирішив повідомити про заяву Уряд. Відповідно до Протоколу № 14 заяву було передано на розгляд комітету у складі трьох суддів.

ФАКТИ**ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

4. Заявниця народилася у 1958 році та проживає у м. Слов'янську.

5. У грудні 1994 року заявниця, працюючи на державному підприємстві «Слов'янська дистанція цивільних споруд Донецької залізниці» (далі — державне підприємство), зазнала виробничої травми та стала інвалідом III групи. Невдовзі по тому державне підприємство добровільно взяло на себе повну відповідальність за інвалідність заявниці.

А. Провадження, відкрите в 1995 році

6. У грудні 1995 року заявниця подала позов до Ч., головного лікаря лікарні, в якій вона проходила лікування після отримання виробничої травми, вимагаючи відшкодування за стверджуване неналежне лікування. Рішенням від 24 квітня 1996 року Слов'янський міськрайонний суд Донецької області (далі — міськрайонний суд)

відмовив у задоволенні позову заявниці. 6 червня 1996 та 28 березня 2003 року Донецький обласний суд (з червня 2001 року — апеляційний суд Донецької області) та Верховний Суд України відповідно залишили це рішення без змін.

В. Провадження, відкрите в 1996 році

7. 6 грудня 1996 року заявниця подала до міськрайонного суду чотири різні позови до державного підприємства, вимагаючи відповідно: виплати заборгованості із заробітної плати, відшкодування витрат на лікування та надання або відшкодування вартості перебування на санаторному лікуванні, відміни накладення дисциплінарного стягнення у вигляді догани; виплати сум за лікарняними листами; визнання переведення на іншу роботу незаконним. 6 грудня 1996 року суд надав заявниці час для виправлення недоліків її четвертого позову. 17 квітня 1997 року заявниця подала п'ятий позов, вимагаючи переведення на певну посаду на державному підприємстві.

8. 5 травня 1997 року заявницю було звільнено через неодноразове невиконання нею своїх посадових обов'язків.

9. 27 травня 1997 року заявниця подала шостий позов про поновлення її на роботі та відшкодування збитків, яких вона зазнала.

10. 3 червня 1997 року міськрайонний суд повернув заявниці четвертий позов. 17 червня 1997 року міськрайонний суд залишив другий позов заявниці без розгляду у зв'язку з повторною неявкою заявниці у судове засідання. У невизначену дату в липні 1997 року міськрайонний суд провів перше судове засідання щодо позовів заявниці. Інформація щодо того, чи були позови об'єднані та коли, відсутня.

11. 15 жовтня 1997 року Донецький обласний суд скасував рішення від 17 червня 1997 року. Рішенням від 11 червня 2003 року міськрайонний суд відмовив у задоволенні позовів заявниці включно із вимогою відшкодування шкоди на загальну суму 183 183 грн (29 309 євро)¹. 3 лютого та 17 грудня 2004 року апеляційний суд Донецької області (далі — апеляційний суд) та Верховний Суд України відповідно залишили це рішення без змін. 11 січня 2007 року Верховний Суд України відхилив клопотання заявниці щодо перегляду її справи у зв'язку з винятковими обставинами.

12. Відповідно до інформації, наданої Урядом, в період з 11 вересня 1997 року до 17 грудня 2004 року заявниця чотири рази змінювала свої позовні вимоги, подала чотири клопотання та три апеляційні скарги,

¹ 1 грн = 0,16 євро.

які завжди відповідали процесуальним вимогам. З сімдесяти трьох судових засідань, призначених у той же період, одинадцять було відкладено через неявку відповідача або свідків, десять було відкладено за клопотанням заявниці, сім було відкладено через неявку заявниці у судові засідання, три — через неявку сторін у судові засідання, три — за клопотанням обох сторін, два — за клопотанням відповідача та чотири — з незалежних від сторін підстав.

С. Провадження, відкрите у 2004 році

13. 16 березня 2004 року заявниця подала до державного підприємства позов, вимагаючи видати їй трудову книжку з виправленими записами, виплатити їй заборгованість із заробітної плати за час вимушеного прогулу та відшкодувати моральну шкоду, якої вона зазнала. Рішенням від 26 листопада 2004 року міськрайонний суд відмовив у задоволенні її позову. 28 березня 2005 року апеляційний суд залишив це рішення без змін. 21 травня 2007 року Верховний Суд України відповідно до положень Закону України «Про судоустрій» (зі змінами від 22 лютого 2007 року) передав справу заявниці до апеляційного суду м. Києва, який 20 грудня 2007 року, засідаючи як суд касаційної інстанції, залишив рішення судів нижчих інстанцій без змін. Як стверджувала заявниця, вона дізналася про це рішення 9 лютого 2009 року та знову подала касаційну скаргу. 14 квітня 2009 року Верховний Суд України залишив цю скаргу без розгляду, оскільки справа вже була розглянута.

Д. Кримінальне та дисциплінарне провадження

14. У 1995 році заявниця ініціювала кримінальне провадження щодо Г., працівника державного підприємства, який нібито був відповідальний за її травму в 1994 році. У 1998 році Г. був обвинувачений у недбалості через порушення правил техніки безпеки та був звільнений від покарання внаслідок амністії. Заявниця безуспішно намагалася ініціювати інші провадження щодо Г.

15. У серпні — жовтні 1995 року міськрайонний суд розглядав кримінальну справу, ініційовану Ч. щодо заявниці, про вчинення нею наклепу.

16. Як стверджувала заявниця, 13 вересня 1995 року Б., керівник державного підприємства, виштовхнув її зі свого кабінету, чим завдав їй ушкоджень. Вона також стверджувала, що 15 квітня 1997 року слідчий Червоно-Лиманської транспортної прокуратури Донецької області, Р., побив її, коли супроводжував для проведення слідчих дій. Протягом 1995–2003 років заявниця ініціювала кримінальні провадження щодо слідчого та працівника відділу кадрів; провадження було закрито після проведення розслідування.

17. У 1997–2003 роках заявниця безуспішно намагалась ініціювати кримінальне провадження стосовно Ч. щодо стверджуваного порушення ним правил техніки безпеки.

18. У 2000–2008 роках вона безуспішно намагалась ініціювати кримінальні та дисциплінарні провадження щодо певних керівників державного підприємства за стверджуване зловживання ними своїм службовим становищем. Протягом зазначених вище періодів заявниця безуспішно намагалась ініціювати дисциплінарні провадження щодо певних працівників та керівників державного підприємства.

19. Заявниця не брала участі у кримінальних провадженнях в якості цивільного позивача.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

20. Заявниця скаржилася, що тривалість провадження, ініційованого у 1996 році, була несумісною з вимогою «розумного строку», яка закріплена у пункті 1 статті 6 Конвенції:

« Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

21. Уряд заперечив проти цього твердження.

22. Суд вважає, що період, який має братися до уваги, почався 11 вересня 1997 року, коли Конвенція набула чинності для України. Однак, оцінюючи розумність строку, що минув з цієї дати, слід брати до уваги стан провадження на той час. Період, про який йдеться, закінчився 17 грудня 2004 року. Таким чином, він тривав сім років та три місяці у судах трьох інстанцій.

A. Прийнятність

23. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також вважає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона повинна бути визнана прийнятною.

B. Суть

24. Уряд стверджував, що провадження було складним, оскільки позов заявниці містив багато вимог, одна з яких потребувала складних розрахунків. На думку Уряду сторони провадження несли

відповідальність за деякі затримки, так як і сама заявниця, яка подавала низку процесуальних клопотань та апеляційних скарг. Відповідно до тверджень Уряду не було значних періодів бездіяльності, відповідальність за які несуть національні суди.

25. Заявниця не погодилась з цим.

26. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна визначатися з огляду на обставини справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів державної влади, а також важливість предмета спору для заявника (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlander v. France*) [ВП]), заява № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

27. Суд зазначає, що важливість предмета спору для заявниці вимагала від органів державної влади сумлінного ставлення, оскільки провадження стосувалося її трудового спору (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Руотоло проти Італії» (*Ruotolo v. Italy*), від 27 лютого 1992 року, п. 17, Series A № 230?D).

28. Суд також зазначає, що національні суди розглядали позови заявниці в рамках об'єднаного провадження. Хоча в ході розгляду справи виникла необхідність оцінки певних документальних доказів, кількість і якість питань, що розглядались, не потребували тривалого розгляду справи.

29. Щодо поведінки заявниці Суд погоджується, що були деякі затримки з її вини (див. пункт 15 вище). Однак стосовно її процесуальних клопотань та апеляційних скарг Суд зазначає, що заявниця лише користувалася своїми процесуальними правами і її не можна звинувачувати за використання засобів, доступних їй за національним законодавством, з метою захисту своїх інтересів (див., серед багатьох інших джерел, рішення від 13 липня 2006 року у справі «Силін проти України» (*Silin v. Ukraine*), заява № 23926/02, п. 29).

30. Що стосується тверджень Уряду про те, що національні суди не несли відповідальності за затримки, спричинені відповідачем, Суд повторює, що саме до обов'язків національних органів влади належить недопущення неналежної та такої, що сприяє затягуванню розгляду справи поведінки сторони цивільного провадження. Неявка відповідача у судові засідання значно затримала провадження, про яке йдеться (див. пункт 20 вище). Хоча суди мали у своєму розпорядженні достатні механізми для забезпечення присутності відповідача у судовому засіданні, немає жодних ознак того, що вони вжили хоч якихось заходів для покарання відповідача за неявку у судові засідання або для розгляду справи за його відсутності (див., *mutatis mutandis*, рішення від 8 листопада 2005 року у справі «Смірнова проти України» (*Smirnova v. Ukraine*), заява № 36655/02, пп. 53 та 69). Тому ця

обставина не може розглядатися як така, що звільняє державу-відповідача від відповідальності.

31. Суд зазначає, що певна складність справи та поведінка сторін не можуть пояснити загальну тривалість провадження, про яке йдеться. Суд вважає, що основна затримка в провадженні відбулася під час розгляду справи судом першої інстанції, який тривав, з урахуванням юрисдикції Суду, *ratione temporis*, п'ять років та дев'ять місяців.

32. Суд неодноразово встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, які підіймали питання, подібні до тих, що розглядаються у цій справі (див. вищенаведене рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*)). Вивчивши всі надані йому матеріали, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, здатних переконати його дійти іншого висновку в цій справі. З огляду на свою практику з цього питання Суд вважає, що в цій справі тривалість провадження була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

33. Відповідно в цій справі було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. ІНШІ СКАРГИ

34. Заявниця також скаржилася за пунктом 1 статті 2 Конвенції на результат провадження, відкритого у 1996 році. Посилаючись на те ж положення, вона стверджувала, що було порушення у зв'язку з подіями, які нібито сталися 13 вересня 1995 року та 15 квітня 1997 року. Крім того, вона скаржилася на порушення пункту 1 статті 5 та статті 17 Конвенції у зв'язку з вищевказаними подіями. Посилаючись на статтю 3 Конвенції, вона скаржилася на кримінальне провадження, розпочате щодо неї. За пунктом 1 статті 4 Конвенції вона скаржилася на те, що її було незаконно звільнено з роботи. Заявниця також стверджувала про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з оцінкою судами доказів та тлумаченням національного законодавства, ставлячи під сумнів результат та розумність тривалості всіх проваджень. Крім того, посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, вона скаржилась на відмову Верховного Суду України розглянути її другу касаційну скаргу. Заявниця також скаржилась за статтями 14 та 17 Конвенції на те, що щодо певних осіб не було ініційовано жодних дисциплінарних проваджень. Насамкінець, посилаючись на статтю 14 Конвенції, заявниця скаржилася на те, що у 1996 році її не було переведено на іншу посаду.

35. Уважно вивчивши усі твердження заявниці з урахуванням усіх наявних у нього документів та в тій мірі, в якій вони охоплюються

його компетенцією, Суд визнає, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, які гарантуються Конвенцією.

36. Отже, ця частина скарги має бути відхилена як явно необґрунтована відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

37. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

38. Заявниця вимагала відшкодування 1 607 904 грн (144 711 євро)¹ матеріальної та 4 383 300 грн (394 497 євро) моральної шкоди.

39. Уряд заперечив проти цих вимог.

40. Суд не вбачає причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням та заявленою матеріальною шкодою і тому відхиляє цю вимогу. З іншого боку, Суд вважає, що заявниця зазнала моральної шкоди, яка не може бути належним чином відшкодована самим лише визнанням порушення. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості та беручи до уваги особливі обставини справи, Суд присуджує заявниці 1200 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

41. Заявниця також вимагала різні суми компенсації судових та інших витрат, понесених нею у ході провадження в національних судах та в Суді.

42. Уряд визнав, що заявниця витратила 633 грн (близько 57 євро) на поштові послуги у ході провадження в Суді.

43. Враховуючи наявні документи та свою практику, Суд вважає за належне присудити заявниці 60 євро компенсації судових та інших витрат.

¹ 1 грн = 0,09 євро.

С. Пеня

44. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу щодо надмірної тривалості провадження, відкритого у 1996 році, прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

2. *Постановляє*, що у цій справі було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження.

3. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач має сплатити заявниці 1200 (одну тисячу двісті) євро відшкодування моральної шкоди та 60 євро компенсації судових та інших витрат разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись; ці суми мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 3 березня 2011 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Стівен ФІЛЛІПС
(*Stephen Phillips*)
Заступник Секретаря

Бошт'ян М. ЗУПАНЧІЧ
(*Bostjan M. Zupancic*)
Голова